il-Poeżija

MILL-PINNA TAL-MALTIN

IL-GARDJOLA TA' CHAMBRAY

X'ħasra, x'għafsa ta' qalb kbira
nilmħek mgħaffeġ b'dan il-mod
jien u nikteb dawn il-versi
b'qalb magħfusa, b'id tirtogħod!

Ma sibt xorti magħna, forti
aħna Għawdxin li dħakna bik
flok fittixna nieħdu ħsiebek
sibt minflok min ifottik!

Il-kappella u ċimiterju
tgħid x'sar minnhom? imsejknin
u l-gardjola -smajt – daqt sejra
x'ġens ta' nisel rgħib, miksin!

Sakemm nibqa' n-nifs inġerraħ
nibqa' nibki jien għalik;
ħlomt xi darba tkun tal-poplu
kif niftaħar nista' bik?

GEOFFREY G. ATTARD

TIFTIX

Iż-żmien għallimni nfittex
f'kull rokna ta' madwari
biex forsi s-sewwa nsib.

'Mma rari,
tassew rari
li qrib il-likk il-boċċa
jien irnexxieli nġib.

U għad irrid nitgħallem
infittex b'dehwa,
ngħarrex
fl-għammiq oskur ġo fija
biex forsi hemm, fuq ġewwa,
f'kuntrast bejn dell u dija
insib x'inhuwa s-sewwa.

CARMEL G. CAUCHI

JIEN NGĦIX FIL-ĦOLM

Jien ngħix fil-ħolm
t'għadajjar leqqiena
b'weraq tar-rand
jilmaw f'nixxigħat fiddiena.
F'widnejja nisma' l-għanjiet
imsaħħra t'erwieħ ħosbiena
mill-ħsieb imtaqqal
ta' ħżuż il-qlub għajjiena.

Noħlom li f'imsaġar siktin
mal-għanja tar-rożinjol
itir fis-sema kaħlani
ħżuż ruħi jiżżewqu
f'melodiji ħelwin.
fil-muża nogħxa f'waqtiet
ta' meta n-ninfi fuq rasi
kuruna tar-rand iqegħduli
f'għarfien il-ħsibijiet
u kull ġieħ irodduli.

Iżda dan kollu ħolm ...

jiena għadni nterraq
ħdejn nixxigħat nixfin.
Ir-randa taret u r-rieda ntfiet.
In-ninfi ma ġewx u waħdi stennejt
fl-imsaġar siktin.
L-għana li għannejt
għab u ntefa fis-skiet.
Ir-rożinjol issa tar 'il bogħod
jgħanni l-għanja ta' dari
li tisboq lil tiegħi tirtogħod.

SALV SAMMUT

LIL PATRICK

Għalxejn inħambqu jien u int ħabibi,
leħinna ma jasalx fejn għandu jasal,
hawn wisq għajjat, tgeżwir, twerżiq itarrax
biex wieħed jista' jagħżel ton minn ieħor.

Għalxejn terraqna din it-triq weħidna
it-triq tal-ħsieb u tal-emarġinati,
mexjin fil-ħmar il-lejl fl-imkien mal-kotra
qalb folla tas-sonnamboli misjuqa.

Ma jfeġġ ebda sinjal biex f'daqqa waħda
titheżżeż l-art inkella jqum xi riefnu
biex forsi għad xi darba dawk jintebħu
bl-abbiss li b'ħalq miftuħ qed jistenniena.

U x'jibqa' jekk il-fidi mbagħad nitilfu
li dal-pajjiż xi darba għad jiġi f'tiegħu?

ALFRED GRECH

ULIED IL-KEWKBA ZIJONISTA

ulied il-kewkba zijonista,
iħammlu snienhom,
bl-għadam tal-martri.

issa qed igaraw
is-sajjetti tal-qerda,
mhux skont tagħlim abramm.

lanqas isakk, u ġakobb,
qatt m'imbuttawhom,
f'di' l-gara.

imma wlied il-kewkba zijonista,
jisħtu 'l alla, b'għemilhom.

MARIO GRISCTI

META X-XLOKK JONFOĦ

Meta x-Xlokk jonfoħ
ħallih jaħbat fuq wiċċek,
tibżax tiftaħ it-twieqi biex jidħol ġewwa;
ħalliha l-għabra safra mrammla
titferrex kullimkien,
u qabel jiskot, jekk tissemma' sewwa,
bejn tnehida u oħra
tagħraf leħen minsi ta' żafżafa
u tanbur għajjien
mill-bogħod qed isejjaħlek:
Afrika, Afrika.

U tinsa l-bini sħiħ kollu madwarek
u darek
tgħib f'miraġġ
u int misjuq b'kull raġġ
li x-xemx tixħet fuq rasek u taħt sieqek,
fuq ramel jikwi u savana għammexija.
Mil wara mil ħafif ħafif itterraq
fuq għadajjar
tal-ħġieġ u xmajjar
jiżżegilgu ż-żifna bajdanija
ta' russett ħabriek.
Imbagħad madwar Kilimanġaro,
lil hinn mis-silġ fietel u l-għoljiet ġeblija
terġa' tisma' t-tnabar itennulek:
Afrika.

Meta t-twieqi tagħlaq
u jehda x-Xlokk fuq wiċċek
u r-ramel tfarfar li tgħabbar madwarek,
tibqa' tingħi f'darek
u fl-għeruq ta' ħsiebek bħal żafżafa
ma' kull nifs, ma' kull taħbita f'qalbek
tnehida twila mħeddla
Afrika, Afrika, Afrika.

ALFRED CARUANA RUGGIER

SIKET ID-DAQQ

Siket id-daqq tal-qniepen
u l-ħemda kibret,
'mma l-weraq semma' leħnu
kull darba li kaxkart riġlejja
f'mogħdija mserrpa.
Ġo moħħi jhewden
għaddejjin dritt bla jieqfu
mitt ħsieb u wieħed
jissieltu bi twerżiq li jtarrax
imxennqin għax-xettru.
U qalbi mnikkta strieħet...
Il-wieħed saltan fuq il-mija.
Intfiet t'għajnejja d-dija.

JOHN MALLIA

IL-ĠAWHRA PONT

Ġawhra tleqq mimlija hena
dal-PONT għani b'għerf jitkellem
u dil-ġawhra qajl tiċċaqqam
f'elf merżuq lili 'ssellem

din il-ġawhra b'għożża nbennen
naqra, nifli, nixtarr fis-sliem
nitbissem, nifhem u nitgħallem
tagħlim siewi f'ħafna kliem

ġawhra mkabbra li titkellem
b'Malti mbierek tant mirqum
taf titħaddet b'ilsna oħra
b'tagħrif sieket sew mifhum

ritratti, stejjer u intervisti
tagħrif siewi fuq awturi
kotba ġodda u novelli
ġawhra mlewna bil-kuluri

u l-imrieżaq ta' dil-ġawhra
jimtlew kollha vrus ħerqana
fija jqanqlu emozzjoni
lili jaħkmu tant għatxana

elf tweġiba ttini dil-ġawhra
kull mistoqsija tismagħha sew
inqisha ħiemda dieħla f'qalbi
ħsibijiet tqal dlonk jintesew

nistħajjilha qed tinbixni
trid li jien 'nkompli 'nkellimha
b'kurżità taf kif timlini
issejjaħli nkompli nqallibha

waqt li l-ġawhra tistennieni
nerfagħha sew f'arzell kexxun
inħarisha, nieħu ħsiebha
niftaħha sielma jkun xħin ikun

ħajr lil min dil-ġawhra welled
u ħariġha mill-arzella
biex bi lwienha kollha mżewqa
b'qalbi ndommha b'żigarella.

RITA GATT

APRIL
(lil M.A.)

Xomm fl-arja
il-fwieħa li qed tferrex ir-Rebbiegħa;
ħoss ġewwa ruħek,
it-tmellis ħelu ta' tifkira għażiża,
li mar-riħ taret liebsa it-tnessija!

Ħoss ġewwa qalbek
il-fjamma kiesħa, l-ħlewwa morra,
li qiegħda ttir maż-żiffa,
tifni qajl qajl il-ħeġġa taż-żgħożija!

Ftakar mill-ġdid fil-ħbiberija,
li bkiet u ntemmet bħallikieku ħolma,
f'għajta kemm kemm tinstema'
qarsa daqskemm melliesa,
li tkattar it-tbatija!

Imbagħ'd illejla agħti ħarsa rżina
lejn ix-xemx nieżla;
isker bl-oħla benna,
li f'dan il-jum ħejjietlek ir-Rebbiegħa:
u tħoss (u forsi tifhem)
il-għala l-għabex bl-aħħar ħjiel dehbija,
jinżel ibus xofftejk bi ħlewwa kbira,
u jsefsef ġo widnejk
(kemm kemm jinstema'):
'April, mingħajrek jitlef kull tifsira!'

ALFRED PALMA

INT KTIEB

Int ktieb bla titlu u numri
kull xħin inħarsu lejk
lest dejjem biex tismagħna,
tilqagħna bejn idejk.

Għax kbira s-sensazzjoni
li b'għelm mas-snin ħallejt,
id-diwi illi rbombja
kif għadek tifdi u fdejt.

Għax tant l-istejjer tafhom
u bosta int tennejt,
ġrajjiet li qatt ma tħassru,
bla qatt u xejn ma nsejt.

Kif nifhmu, kif nitgħallmu,
l-għarfien, misteri kbar,
fid-djuq dgħajfin ta' moħħna
mimlija dħaħen, ċpar?

B'idejk miftuħa beraħ
imdendel fuq salib
hemm l-għelt, ħtijietna msammra
bis-semm u bit-tiġrib.

Hemm demmek għadu jċarċar
mal-għuda fejn mislub,
u ġens ma' ġens jitqabad,
mibegħda, ġenn fil-qlub.

Hemm int mikdud, ħosbieni
kull xħin nitqanqlu lejk,
u dmugħ fuq wiċċek jaħraq
iġelben fuq ħaddejk.

CHARLES BEZZINA

KULJUM INSALLBUH?

Nixtieq nista' nfannad f'dil-ġrajja mtennija
kull sena bil-luttu li jtemm bil-qawmien,
nixtieq li nintasab max-xeni tad-dmija
u nifhem did-dehra li tnaqqxet fiż-żmien.

Nistħajjel l-istatwi u l-kwadri jkellmuni,
rakkonti t'awturi li jriegħdu kull ħsieb

fl-imħuħ tal-imsejkna li jagħrfu ġrajjiethom
fix-xeni minsuġa fl-ilwien ta' kull ktieb.

Nixtieq li nismagħha mtennija dik l-għajta
"Agħdirhom, aħfrilhom għax le ma jafux!"
Irrid nisma' l-karba tal-vittmi tal-għira,
tar-regħba, tal-gideb li s-sew ma jemmnux.

Nixtieq nista' nġarraf l-allat foloz fostna
li jibqgħu jirrendu f'wiċċ Alla mislub.
Irridhom iqaċċtu l-mantar tas-suppervja,
u jagħrfu t-tjubija ta' Kristu maħbub.

Irrid inneżżagħhom għarwiena fil-misraħ
fejn jerfgħu u jpassu għall-għoġba tan-nies,
irrid narahom għerja mid-drapp tal-faċċjoli,
minsuġ biex jaħbilhom dnubiethom bla qies.

Irrid nerġa' nislet dil-ġrajja kull sena
mid-dehra-spettaklu bl-atturi kburin
bl-osanna tal-kotra l-istess għall-imsallab
imdawwar bil-lanez u l-fided kesħin.

Irrid nerġa’ nisma' 'l Pilatu fil-misraħ
"Arawh, dan hu l-bniedem" imbiċċer bis-swat,
merfugħ fuq bradelli biex niesna titħassru
f'din l-ikbar kefrija li d-dinja qatt rat.

L-imsejken, l-imgħobbi, l-imsallab jitbandal
ma' ommu minfuda bi sjuf lewn id-deheb,
kull sena jinħarġu jfakkrulna twemminna
li xxellef u tniġġeż, li tmermer u għeb.

Irrid nerġa' nifhem kuljum mhux biss darba
matulek ja sena, din l-emmna tassew,
bla fided-spettaklu li jċajpru dil-ġrajja
biex nagħrfu lil ħutna li f'qalbek stkennew.

Mulej erġ' aħfirli biex nagħraf x'jien nagħmel,
kemm nies qed insallab b'għemili kuljum,
bil-ħall li nisqihom jew meta nwarrabhom
kull meta l-imgħobbi ma ngħinx biex iqum...

Mhumiex le il-vari, il-qofol ta' mħabbtek,
hemm niesi u sħabi, ġirien ma nafhomx.
Għallimni nistaqsi, urini ħa nifhem:
kif nista' nħobb lilek jekk dawn ma nħobbhomx?

Għaliex ta' kull sena titwieled hawn fostna
f'ritwal li jferraħna biex dlonk insallbuk?
Għaliex qed tħallina biex f'Ismek niddandnu
fejn jidher fil-pjazez bla biss qatt nifhmuk?

PHILIP BORG

IL-WARDA FIL-ĠNIEN TIEGĦI

Ħajti kienet bħal ġnien mimli ħaxix ħażin,
u kont dejjem infittex biex nipprova insib fjura,
u saqqejtu kemm-il darba, iżda ż-żerriegħa ma nibtitx,
u l-ħaxix baqa’ jakkumula sakemm lanqas jien ma kont nidher fih.

U erħejt lili nnifsi nixxejjer mar-riħ li kważi belgħani,
u tqabadt mal-maltemp li kien dejjem jippersisti,
u fgajt fin-niket li ssuperaw lil ħajti,
u rqadt bla ma stajt nerġa’ nistenbaħ.

U fin-nagħsa tal-ħajja, ħlomt li l-ġnien kien warrad,
u l-ħaxix li tela’ kien tbiel u nħaraq,
u saqqejt mill-ġdid biex tinbet iż-żerriegħa,
biex dak li jinbet, ikun is-sors tal-ħajja.

Fl-aħħar iddecidejt u qtajt il-ħaxix kollu,
u ħratt l-art għammiela tal-ġnien,
u hemm waħidha mperrċa, ma kienx hemm fjura,
iżda Warda li sbuħitha kien bla qies.

Inżilt għarkupptejja ħdejha,
u bkejt il-biki l’akkumula maż-żmien,
u wegħedt lill-Warda li ser nieħu ħsiebha,
sakemm Alla jislifni ż-żmien.

MANUEL SCHEMBRI

FL-ISQAQIEN

Fl-isqaqien tal-irħula Maltija
jgħaddi jippassiġġa kull ħin
dell l-imgħoddi
bla ma jgħodd is-snin
qalb ħitan għajjenin
bil-bibien għassa dejjem
għall-ħallelin.
Iż-żmien ħeba ċ-ċwievet
u l-imfietaħ misjurin
u flokhom daħal il-ħars ikrah
tal-beżgħanin.
Meta x-xemx tgħaddi tifrex
qilltha, tbus
tul sigħat sħaħ
it-tarmak u s-siment
u ssefter b'raġġietha
lill-bniedem aljenat,
meta kultant il-qamar
jiżbogħ b'dellijiet għaslija
l-iljieli mistrieħa,
il-biża’ jgħaddi sieket
għassa għall-bibien imsakkra.
Fl-isqaqien tal-irħula ta’ artna
mżejna bil-qsari
jistiednu t-tifħir
taż-żgħir u tal-kbir,
is-skiet ikun għaddej ibierek
id-dehra misterjuża,
jgħanni
għanjiet il-ġirien
li jħallu ’l darhom
biex fuq altar ħidmiethom
iqaddsu ħiliethom
bogħod mill-isqaqien
knejjes l-għixien.

KARMENU MALLIA
(Minn *Dgħajjes għar-Rdoss*, 2024)

LILL-ILSIEN MALTI

Tajtek żgħożiti, l-aħjar demm ta' żmieni,
tajtek imħabbti bla tniġġis ta' ħtija;
fik ħabbtet qalbi meta kmieni kmieni
ħassejt fuq ġbini l-bews tal-poeżija.

Imħabba fik il-kies tal-għadu sqieni
tagħjir u ġlied, imġiba ta' moħqrija;
imħabba fik sa ksirtha mal-ġewwieni,
bla qatt ma wiċċi ħammar bil-mistħija.

'Ma l-lum li rbaħt biex qatt iżjed ma titlef,
berikt dad-dmugħ u ż-żmien kemm ili nbaħħar
u ħlomt xogħ'l ġdid jekk jiem is-sema jislef.

Jinxef ilsieni u jitħaddel driegħi
jekk qatt għad inħallik u mhux sal-aħħar
inqajjem nibqa' bik ruħ Malta tiegħi.

ĠORĠ PISANI
(Minn *Il-Għid taż-Żgħożija*, A.C. Aquilina & Co., It-Tieni Edizzjoni, 1949)

FLIELI TAL-BETTIEĦ

Fuq baħar tal-għażel tħobb tgħaddi,
ma' nofsinnhar sew, qatgħa dgħajjes,
mgħobbija bi ħlewwa li tisboq
il-għasel ta' qamar l-għarajjes.

Kull dgħajsa minn dawn, lewn il-krema,
daqqiet tagħti lemħa lill-qamar,
daqqiet nistħajjilha benniena
qed tħannen liż-żrieragħ bis-sabar.

Xi wħud, dad-dgħajjes, dehrilhom
li telqu flimkien lajma lajma
minn qalb id-dwieli u l-lumi
ta' Spanja li toħlom imqajma,

minn qalb it-tango tal-palmi;
'ma l-ħlewwa u l-benna mnejn ġiet
jekk mhux mill-manna tal-ġenna
li darba l-art tagħna għattiet?

U x-xita għaqlija u faddala
tat-tajjeb u ħlejju bittieħ
xħin rat il-manna tiskarsa
bdiet taħżen u tgezzez qatigħ;

miljuni ta' btieti żgħar timla
rifdithom bi ħbula rqaq sifja
biex wara, kull sajf minn dil-ħażna
iddewwaq u tgħaxxi lid-dinja.

F'kull port li jidħlu dad-dghajjes
il-logħ'b u t-tbissim tistenniehom
u mħażen mudlama jitbexxqu
biex jilqgħu lit-tgħabi ta' fihom.

MARY MEYLAK
(Minn *Ward ta' Qari Malti*, miġbur minn P.P. Saydon u Ġ. Aquilina, A.C. Aquilina & Co., 1976)

IPOKRISIJA LI TIFTIEHEM

L-ipokrisija li jmissha
tħammarlek wiċċek
tqawwik fis-sfura
u lili trid tgħaddihieli
b'anġlu kustodju tiegħi...
għax inti bħali parti
minn ġenerazzjoni mgħallka
b'xagħarha midluk bil-brillantina
tissogra tistor
f'għelm iż-żgħożija mbiegħda minnha
l-għelt tal-perverżjoni;
l-għira fgata fi tbissima.
U lili wkoll
b'togħma ta' qrusa f'ħalqi
iġġagħalni nfittex id-duwa
li toftom il-jien mill-qawwa tiegħu
u tnissel is-serħ li taf bih int
imsensel fi dgħufija mrekkna
wara maskra sfiqa
iddestinata li tintesa.

RENA BALZAN
(Minn *Alfa*, 2000)

XEWQAT GĦAL FOMM IR-RIĦ

Kemm nixtieq bħalissa nsibni
fuq il-blat ta' Fomm ir-Riħ,
mixħut fl-art, ħarsti fis-sema,
nara s-sħab għoli, sabiħ,
qisu xini, ġmiel imgħobbi,
jiġri u jilbet taħt ir-riħ.

Kieku kelli lilek ħdejja
fuq il-blat ta' Fomm ir-Riħ,
kont nurik il-ġmiel xi jfisser,
kont nurik ħdan Malta x'fih.
Sema u baħar m'hawnx fid-dinja
koħol daqs ta' Fomm ir-Riħ.

X'tiswa d-dinja 'kk aħna ngħixu
miċħudin minn Fomm ir-Riħ!
Ixħet kollox wara dahrek
Ej' nitilqu minnufih.
Għidu lil min lilna jfittex:
"Għandu jkun taru mar-riħ."

E. AGIUS
(Minn *Ward ta' Qari Malti*, miġbur minn P.P. Saydon u Ġ. Aquilina, A.C. Aquilina & Co., 1976)

ĦAJKU

Jgħaġġbuni s-siġar:
għajnejja m'ogħla s-sema
jeħtieġ li ngħolli.

PATRICK SAMMUT